

4. Suchomylnow, O.M. (2012). Ethnocultural discourse in the literature of the Polish-Ukrainian borderland of the twentieth century. Donetsk: LANDON XXI [in Ukrainian].
5. Kasperski, E. (2008). Kresy w perspektywie metodologii. Prace Filologiczne. Seria Literaturoznawcza. E. Ihnatowicz (Ed). Warszawa: Wydział Polonistyki UW, LV, 49–76 [in Polish].
6. Nowosielski, A. [Marcinkowski, A.] (1857). Lud ukraiński. Wilno: nakład i druk Teofila Gluckberga, I–II [in Polish].
7. Verkhovynets, V.M. (1963). Theory of Ukrainian folk dance. Kyiv: USSR State Publishing House of Fine Arts and Music Literature [in Ukrainian].
8. Czajkowski, M. (2003). Powieści kozackie. Kraków: Universitas [in Polish].
9. Hanna, J. L. (1987). To Dance is Human. A Theory of Nonverbal Communication. Chicago: University of Chicago Press [in English].
10. Boas, F. (1972). The Function of Dance in Human Society. New York: Dances Horizons [in English].
11. Kurath, G. (1949). Dance: Folk and Primitive. Dictionary of Folklore, Mythology and Legend. M. Leach, J. Fried (Ed). New York: Funk & Wagnalls [in English].
12. Stachurski, P. [Święcicki, P.] (1871). Opowieści stepowe. Lwów: nakładem Augusta Skerla [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 20.09.2018 р.

УДК 7.072.2

Іванов Сергій Віталійович
доктор хімічних наук, професор,
перший проректор з науково-педагогічної роботи
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
ORCID 0000-0001-7161-7268
Циганок Оксана Борисівна
аспірантка Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
ORCID 0000-0001-7161-7268
ox.tsyganok@gmail.com

ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО ЯК РЕЗУЛЬТАТ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ СУЧАСНОЇ НАУКИ ПРО МИСТЕЦТВО

Мета роботи полягає у введенні до сучасного українського культурологічного дискурсу поняття «прикладне мистецтвознавство», опис його мети, завдань, окреслення сфери його застосування. **Методологія** дослідження являє собою сукупність методів, а саме: аналіз, синтез, індукція, дедукція, а також системний підхід та узагальнення. Крім того, використовувалися описовий та історично-порівняльний методи. **Наукова новизна.** З позиції сучасної науки про мистецтво вперше аналізується та піддається сумнівам уявлення про мистецтвознавство як про комплекс винятково трьох компонентів: історії мистецтва, теорії мистецтва та художньої критики. Констатується нагальна потреба перегляду усталеного уявлення про мистецтвознавство та потреба формулювання нового, співмірного сучасності визначення цієї науки. **Висновки.** В результаті дослідження проаналізовано стан сучасного мистецтвознавства, визначено необхідність диференціації науки, розкрито зміст поняття «прикладне мистецтвознавство», зроблена спроба опису його мети, завдань та складових.

Ключові слова: прикладне мистецтвознавство; мистецтвознавча експертиза; оцінка; реставрація; кураторство; арт-дилерство; галерейна справа; аукціонна діяльність; культурні цінності.

Іванов Сергей Виталиевич, доктор химических наук, профессор, первый проректор по научно-педагогической работе Национальной академии руководящих кадров культуры и искусства; Цыганок Оксана Борисовна, аспирантка Национальной академии руководящих кадров культуры и искусства

Прикладное искусствоведение как результат дифференциации современной науки об искусстве

Цель работы заключается во введении в современный украинский культурологический дискурс понятия «прикладное искусствоведение», описание его целей, задач, очерчивание сферы его применения. **Методология** исследования – совокупность методов формальной логики, а именно: анализ, синтез, индукция, дедукция, а также системный подход и обобщение. Кроме того, использовались описательный и историко-сравнительный методы. **Научная новизна.** С позиции современной науки об искусстве впервые анализируется и поддается сомнению представление об искусствоведении как о комплексе исключительно трех компонентов: истории искусства, теории искусства и художественной критики. Констатируется насущная необходимость пересмотра устоявшегося представления об искусствоведении и необходимость формулирования нового соразмерного современности определения этой науки. **Выводы.** В результате исследования было проанализировано состояние современного искусствоведения, определена необходимость дифференциации науки, раскрыто содержание понятия «прикладное искусствоведение», сделана попытка описания его целей, задач и составляющих.

Ключевые слова: прикладное искусствоведение; искусствоведческая экспертиза; оценка, реставрация; кураторство; арт-дилерство; галерейное дело; аукционная деятельность; культурные ценности.

Ivanov Sergey, Doctor of Chemistry Sciences, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs of the National Academy of Culture and Arts Management; Tsyhanok Oksana, Postgraduate Student of the National Academy of Culture and Arts Management

Applied art studies as a result of the differentiation of modern science of art

The purpose of the work is introduction term “applied art studies” into contemporary Ukrainian cultural discourse. The attempt to describe its tasks is made. **Methodology** of the research consists in the applying methods of formal logic, namely analysis, synthesis, induction, deduction and systematic approach and generalization. Also used descriptive and historical comparative methods. **Scientific novelty.** Art history as a complex of three disciplines is analyzed and doubted for the first time. In the study stated the urgent need to revise the well-established understanding of art history and art criticism. Also states the need to formulate a new definition of

this science. **Conclusions.** Research has shown that differentiation of science is necessary. Meaning of the term “applied art studies” is discussed. An attempt was made to describe its goals, objectives and components.

Keywords: applied art studies; art expertise; evaluation; restoration; curator activity; art-dealership; gallery business; auction activity; cultural property.

Актуальність теми. Предмети мистецтва становлять не лише естетичну, філософську категорію, а й цілком предметну, матеріальну. Причому ці категорії зовсім не виключають одна одну, навпаки, вони тісно переплетені та становлять єдність. Подвійна природа предметів мистецтва диктує специфіку рефлексії «споживача» об'єктів мистецтва. Ця рефлексія так само має два виміри: ідеальний – естетичний та матеріальний – вартісний. В залежності від соціокультурних та історично-політичних реалій, та чи інша рефлексія може превалювати.

Наприклад, XVII століття в Голландії ознаменувалося бурхливим розвитком капіталістичних відносин, появою великої кількості «вільних» грошових коштів та, як наслідок, небувалим розповсюдженням мистецтва для середнього класу. Відповідно, рефлексія споживача арту, головним чином, акцентувалася на матеріальному вимірі мистецтва. Фахова критика та аналіз мистецьких процесів були покладені на одиничних естетів та інтелектуалів, а, власне, обслуговуванням величезного ринку предметів мистецтва займалися практики.

На противагу цьому, тотальна регламентація художніх проявів та повна відсутність вільного ринку предметів мистецтва майже цілком витіснила на маргінес матеріально-вартісну складову мистецтва у XX столітті в Радянському Союзі. Натомість, всіляко підкреслювалася та підносилося ідеально-естетична складова. Як наслідок, маємо кілька поколінь професійних знавців мистецтва, для яких вираз «ринок творів мистецтва» несе негативний відтінок. Комплекс же напрямків, які супроводжують створення предметів мистецтва, їх рух та обіг вважаються несерйозними та позанауковими.

Ці приклади ілюструють відмінності в формуванні науки про мистецтво під впливом соціально-економічних та політичних чинників. У першому прикладі природній шлях розвитку мистецьких процесів та наявність вільного обігу предметів мистецтва призвели до раннього розподілу знань про мистецтво на прикладні та фундаментальні. У другому прикладі регулятивні методи призвели до того, що наука майже цілком проігнорувала прикладну діяльність, бо її просто не було де «прикласти», адже не існувало вільного ринку. Натомість йшов інтенсивний розвиток теоретичного знання: теорії, історії та художньої критики.

Останні тридцять років вітчизняне мистецтво та мистецтвознавство ознаменовані швидким заповненням лакун, які утворилися в них завдяки специфіці розвитку мистецтва минулих ста років. Варто зазначити, що, якщо в художніх практиках цей процес інтенсивно йде з середини восьмидесятих років XX століття, то у мистецтвознавстві значно повільніше. Українське мистецтвознавство досі мислиться як класична триєдність: історія мистецтва, теорія мистецтва та художня критика. Масив практичних знань, пов'язаних з мистецтвом, існує поза зоною інтересу мистецтвознавства. У зв'язку з очевидністю вищезазначених проблем дана розвідка є актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій. Тема дослідження вказує основні напрямки інформаційних пошуків. Перш за все, аналізувалися інформаційні джерела, які описують етапи формування науки мистецтвознавства, дають визначення та описують мету й завдання цієї науки.

Перший інформаційний блок, формувався протягом сотень років, тому він вельми обширний. Праці Генріха Вельфліна [6], Бориса Віппера [7], Жана Базена [2], які в свою чергу базуються на наукових розробках Платона, Арістотеля, Вітрувія, Павсанія, Вазарі, Альберті, Вінкельмана, де Кейлюса та інших вчених, сформулювали сучасне «триєдине» трактування поняття «мистецтвознавство».

Аналіз сучасного стану мистецтвознавства продемонстрував, що теоретики мистецтва, головним чином, констатують зміни у методології трьох напрямків мистецтвознавства, підводяться теоретичні засади під ці зміни, але ігнорують потребу коригування та поглиблення самого визначення поняття «мистецтвознавство» [17, 22, 23].

Винятком є невелика стаття Оксани Бойко «Прикладное искусствоведение или искусствоведение на практике», опублікована у 2015 році [4]. В цьому схематичному дослідженні, однак, вперше подається ідея використання поняття «прикладне мистецтвознавство». Авторка слушно наголошує на своєчасності для українського мистецтвознавства змін понятійного апарату науки.

Другий інформаційний блок складається з різногалузевих інформаційних джерел. Для наповнення поняття «прикладне мистецтвознавство» необхідно було докладно проаналізувати літературу з усіх напрямків знань, які пропонується об'єднати цією дефініцією. Зокрема, мова йде про джерела з мистецтвознавчої експертизи: підручник Ольги Калашнікової [11], статтю Віктора Карпова [12], посібник та статтю Світлани Шман [3, 39]. Також інформаційні джерела з оцінки предметів мистецтва та культурних цінностей, а саме Степана Максимова [13], Володимира Індутного [10], Михайла Тамойкіна [37]; з реставрації [29]; з галерейної справи, аукціонної діяльності, арт-дилерства [38] тощо.

Третій інформаційний блок містить різноманітні довідкові джерела: мистецтвознавчого спрямування [8, 19, 20, 34, 35], загальнонаукового [5], а також з правової сфери [13–15, 21, 25–32].

Довідкова література дозволила комплексно поглянути на стан розробки теми та виявити базові проблеми, які виражаються, перш за все, у відсутності термінологічної єдності в різних галузях гуманітаристики.

Метою дослідження є введення в науковий обіг поняття «прикладне мистецтвознавство», опис його мети, завдань, окреслення сфери його застосування.

Виклад основного матеріалу. Сучасне уявлення про мистецтвознавство сформувалося на основі інтелектуальної діяльності кількох конкретних мислителів за досить нетривалий, порівняно з часом існування всієї світової культури, період. Головні складові цього уявлення: історія мистецтва, теорія мистецтва, художня критика.

Історія мистецтва завдячує своєю появою Джорджо Вазарі з Ареццо (XVI століття). «Життєписи найславніших живописців, скульпторів та архітекторів» («Le Vite de' piu eccellenti Pittori, Scultori e Architetti») Вазарі закінчив у 1550 році. Згодом, у 1568 році, вийшло друге видання. В ньому містилися окрім інформаційних даних також портрети фігурантів книги. Справедливості заради слід зазначити, що автором ідеї цього видання був не Джорджо Вазарі, а літній єпископ Паоло Джовіо.

Як би там не було, але книга Вазарі стала відправною точкою систематизованого вивчення історії мистецтв та уславила на довгі віки його ім'я. Хоч не слід забувати й того, що «Життєписи» не є науковою роботою в сучасному розумінні. Вазарі ще при житті був викритий у надто вільному поводженні з фактами та особистій заангажованості. Він, не соромлячись, звеличував чи, навпаки, принижував авторитет митців згідно з власними уподобаннями, вигадував цілі детективні історії, аби зробити свою книгу захопливою для читання.

Теорія мистецтва постала в системі знань завдяки Йоганну Йоахіму Вінкельману (XVIII століття), німецькому вченому та антиквару, поціновувачу класичного мистецтва. Саме він заразив Європу уявленнями про те, що античне мистецтво та Високе Відродження це взірці й вершини всього, що було чи буде зроблене в світовому мистецтві. Ідеї про первинність і самоцінність «прекрасного», послідовність стилів у мистецтві та нібито логічний поступ у ньому також належить Вінкельману. На його міркуваннях базувався розвиток мистецтвознавчих рефлексій наступні сто років.

Художня критика безперечно існувала здавна як вид реакції на художній акт. А втім, піднести цю реакцію з оціночного судження до професійно-аналітичного вперше вдалося письменнику та філософу Дені Дідро (XVIII століття). Французький енциклопедист писав не лише про літературу й театр, а й про візуальні мистецтва. В своїх «Салонах» він, наприклад, намагався інтегрувати різні види мистецтва, як от скульптуру та літературу. Його ідея неодмінної наявності в творі мистецтва етичної й повчальної складових ще довго після Дідро полонила думки митців та критиків. Лише в XIX столітті поступово від неї стали відмовлятися. А в реаліях тоталітарних держав ця ідея була життєздатною ще й у XX столітті.

В результаті склалося уявлення про мистецтвознавство як триєдність: історія – теорія – художня критика. У XIX столітті сформувалися власні методи дослідження: формально-стилістичний аналіз Генріха Вельфліна, культурно-історичний Якоба Буркхардта. На них базувалася методологія XX століття: іконографія Ервіна Панофські, структурно-психологічний метод Ернста Гомбріха, культурно-соціологічний Арнольда Хаузера тощо.

Століття двадцяте міцно закріпило думку про бездоганну науковість понятійного апарату мистецтвознавства та його методології. Проте, в другій половині століття неспроможність декларованої універсальності науки «мистецтвознавство» продемонстрували постмодерні практики. Вони не піддавалися традиційному мистецтвознавчому аналізу, оскільки не мислилися своїми творцями лінійно-поступально та не мали ніяких географічних та хронологічних меж. Окрім того, не варто забувати, що на формування науки про мистецтво ніяк не впливали неєвропейські цивілізації та й первісна культура Європи також [23, 14].

Таким чином виявилось, що методологія сучасного мистецтвознавства не спроможна дослідити великий масив результатів художньо-практичної діяльності. Вона або мусила б витіснити їх у сферу «не-мистецтво», або визнати власну недієздатність, або залучити методологію суміжних дисциплін, що, власне, ми й спостерігаємо. Мистецтвознавство успішно використовує інструментарій інших дисциплін, але в цьому є кілька цікавих особливостей.

По-перше, наука, що використовує термінологічний та понятійний апарат іншої галузі знань виводить дослідження за межі дисципліни. По-друге, тексти мистецтвознавчої рефлексії ускладнюються й стають недоступними не лише тим, кому вони призначаються, тобто глядачам, а й соратникам дослідника по цеху [23, 13].

Криза мистецтвознавства як науки, на думку авторів, полягає не лише в тому, що саме джерело знань, тобто світові художні практики, на сьогодні знаходяться на етапі стагнації. Також вона лежить у методологічній площині. Жоден з відомих методів, самостійно чи в комплексі з іншими, не став універсальним способом пізнання мистецтва. Термінологічні та понятійні запозичення лише ускладнюють мистецтвознавчу рефлексію, але аж ніяк не дають відповідь на базові питання, на кшталт, що є мистецтвом? Сучасна художня критика, по суті, майже перетворилася на художню практику. Критики перестають бути посередниками між твором мистецтва та глядачем, вони творять власну рефлексив-

ну історію, розуміння якої потребує ще більших знань, ніж розуміння мистецького об'єкту, який цю рефлексію породив.

Перелічені проблеми «класичного» мистецтвознавства не є нездоланими, вони свідчать лише про те, що наука про мистецтво переживає період трансформацій. У зв'язку з цим не можна обійти увагою ще одну проблемну особливість сучасного вітчизняного мистецтвознавства. Йдеться про теорію науки та понятійний апарат, що її обслуговує.

Повторимо, що згідно з традиційним уявленням про мистецтвознавство воно включає в себе три напрямки знань: історію мистецтва, теорію мистецтва та художню критику. Однак, цілком очевидно, що цілий комплекс знань та напрямків діяльності існує поза наукою про мистецтво. Тобто фактично вони сприяють створенню предметів мистецтва, забезпечують їхній рух та обіг, але формально до мистецтвознавства не належать.

Видається логічним об'єднати усі напрямки знань та діяльностей у сфері мистецтва в одну науку. Водночас є потреба провести своєрідну розподільну лінію, яка б умовно відмежовувала фундаментальний напрям від прикладного.

Фундаментальним мистецтвознавством пропонуємо називати звичну триєдність «історія – теорія – критика».

Прикладним мистецтвознавством пропонуємо називати всі види діяльності, які на практиці застосовують знання історії мистецтва, теорії мистецтва та художньої критики, одночасно є джерелом поповнення цих знань й забезпечують функціонування ринку предметів мистецтва [4].

Серед видів прикладного мистецтвознавства пропонуємо виділити наступні:

- мистецтвознавча експертиза;
- оцінка предметів мистецтва та культурних цінностей;
- реставрація предметів мистецтва та культурних цінностей;
- кураторство;
- арт-дилерство;
- галерейна справа;
- аукціонна діяльність;
- правовий супровід руху й обігу предметів мистецтва та культурних цінностей;
- охорона та страхування предметів мистецтва та культурних цінностей;
- технічна організація художніх виставок та логістика;
- промоція та реклама;
- тощо, а також будь-яке поєднання цих напрямків.

Автори не ставлять за мету в цій публікації подати вичерпні визначення всіх видів прикладного мистецтвознавства, це мета наступних досліджень. Зосередимо увагу на кількох ключових.

Визначення поняття «мистецтвознавча експертиза» подається в Законі України «Про судову експертизу» [31]. В документі зазначено, що мистецтвознавча експертиза – це самостійний клас експертиз, для проведення яких потрібні спеціальні знання в науковій галузі мистецтвознавства.

Цікаво, що правове визначення поняття відрізняється від загальноприйнятого у мистецтвознавстві. Наприклад, у Законі сказано, що родами судово-мистецтвознавчої експертизи є:

- експертиза творів живопису;
- експертиза творів графіки;
- експертиза творів скульптури;
- експертиза художніх фотознімків;
- експертиза кінофільмів і відеозаписів;
- експертиза художніх творів народних промислів;
- експертиза антикварних виробів;
- експертиза особливо цінних музикальних інструментів;
- експертиза літературних творів;
- експертиза музичних творів.

Натомість у мистецтвознавчій практиці мистецтвознавчою експертизою не прийнято вважати експертизу літературних, музичних чи відео- творів.

Оцінка предметів мистецтва та культурних цінностей обов'язковий етап перед здійсненням правочинів з ними. Регулюють оціночну діяльність кілька нормативних актів: Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та оціночну діяльність в Україні» [30]. Наказ Міністерства культури «Про затвердження Інструкції про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України» [26].

Поняття реставрації в нормативно-правових актах мислиться наступним чином: реставрація – сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності [29].

Арт-дилерство, аукціонна діяльність та галерейна справа це види діяльності, що регулюються Цивільним кодексом України [38].

Предмети мистецтва є рухомим майном, законний обіг таких об'єктів регулюється відповідними внутрішніми та міжнародними законодавчими актами. Аналіз правових норм в сфері культури та мистецтв не є завданням цього дослідження, однак варто зазначити, що при організації практичних дій з предметами мистецтва слушно орієнтуватися не на традиційні уявлення про ці процеси, а на актуальне законодавство та дотримуватися з ним термінологічної єдності. Втім, не можна не зазначити, що правова термінологія в цій сфері є недосконалою та навіть суперечливою. Вона потребує комплексного редагування з залученням до процесу саме практиків та теоретиків мистецтвознавства, а також лінгвістів, які зможуть стабілізувати формулювання на привести їх до прийнятної понятійної, правової та лінгвістичної норми.

Висновки. Мистецтвознавство як наука, на думку авторів, знаходиться на перехідному етапі свого формування. Через специфіку розвитку вітчизняного мистецтвознавства в реаліях сучасності «за бортом» науки опинився цілий пласт теоретичних та практичних знань, які фактично забезпечують появу нових предметів мистецтва та існування ринку (як легального, так і тіньового) предметів мистецтва.

Розгалуження науки про мистецтво на фундаментальний та прикладний напрямки вбачається вдалим способом виходу з теоретичної кризи. Прикладне мистецтвознавство інтегрує гуманітарні, суспільні, природничі та формальні науки та являє собою комплексний інструмент впливу на мистецькі практики. Крім того, прикладне мистецтвознавство слугує руху та обігу культурних цінностей, отже, потребує дієздатної нормативно-правової бази. Аналізу наявного, перспективного та необхідного правового забезпечення будуть присвячені наступні дослідження.

Загалом, передбачається, що результати подальшої розробки теми дадуть можливість підвищити ефективність цивільного обігу предметів мистецтва та, ширше, культурних цінностей, а також підвищити ефективність захисту прав на них.

Існує потреба в обговоренні пропонованих тез професійною спільнотою та потреба в міждисциплінарній дискусії з метою редагування понять та термінів.

Література

1. Акуленко В. І. Міжнародне право охорони культурних цінностей та його імплементація у внутрішньому праві України : моногр. Київ : ТОВ «ВО «Юстініан», 2013. 616 с.
2. Базен Ж. История истории искусства: От Вазари до наших дней. Москва : Прогресс-Культура, 1994. 528 с.
3. Бітаєв В. А., Шульгіна В. Д., Шман С. Ю. Методичні засади експертного дослідження культурних цінностей : навч.-метод. посіб. Київ : НАКККІМ, 2010. 128 с.
4. Бойко О. В. Прикладное искусствоведение, или искусствоведение на практике // Universum: Филология и искусствоведение : электрон. научн. журн. 2015. № 3–4(17). URL: <http://7universum.com/ru/philology/archive/item/2088> (дата обращения: 03.08.2018).
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з додат., допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
6. Вельфлин Г. Основные понятия истории искусств. Проблемы эволюции стиля в новом искусстве. Москва, 2009. 62 с.
7. Виппер Б. Введение в историческое изучение искусства. Москва : Изд. В. Шевчук, 2010. 368 с.
8. Вишеславський Г., Сидір-Гібелінда О. Термінологія сучасного мистецтва : словн. Київ, 2010. 416 с.
9. Дуденко Т. В. Поняття та ознаки культурних цінностей // Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. 2017. Вип. 2. С. 7–11.
10. Індутний В. В., Чернявська Е. В., Шкляр С. М. Оцінка культурних цінностей. Київ : АЯКС ПРИНТ, 2006. 608 с.
11. Калашнікова О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей : підруч. Київ : Знання, 2006. 479 с.
12. Карпов В. В. Державна політика у сфері надання послуг з експертизи культурних цінностей // Вісник НАКККІМ. Київ : Міленіум, 2017. № 2. С. 19–26.
13. Конвенция о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта. Гаага, 14 мая 1954 г. : док. 995_157, текущая ред. прин. от 14.05.1954. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_157 (дата обращения: 21.07.2018).
14. Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності : 14 лист. 1970 р. : док. 995_186, чинний, поточна ред., ратиф. від 10.02.1988, підст. 5396-11. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_186 (дата звернення: 18.07.2018).
15. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО : міжнар. док. від 16.11.1972. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089 (дата звернення: 08.07.2018).
16. Кот С. І. «Культурні цінності»: поняття і термін у контексті повернення та реституції предметів культури // Праці Центру пам'яткознавства. 2011. Вип. 20. С. 10–26.
17. Лебедева Г. Из пут культуры – к непреложности бытия. Размышления о современном искусствоведении : тез. // Искусствознание. 2001. № 1. С. 123–129.
18. Максимов С. Й. Національні стандарти оцінки: необхідність змін та доповнень : виступ на засіданні круглого столу "Засади формування концептуальних підходів до створення системи Національних стандартів оцінки майна та майнових прав" 14 липня 2011 р. URL: <http://www.vikno.com.ua/altfm/viewtopic.php?p=88375#88375> (дата звернення: 22.07.2018).
19. Мистецтво : терміни та поняття : енцикл. вид. : в 2 т. / укл. С. Д. Безклубенко. Київ : Ін-т культурології Акад. мистецтв України, 2008–2010.
20. Мистецтвознавство ХХ століття : хрестоматія-довідник : навч. посіб. / кол. авт.: А. Баканурський та ін.; упоряд.: А. Білик, С. Думасенко. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 424 с.
21. Міжнародні документи : конвенції, хартії, рекомендації з питань охорони культурних цінностей // Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань : зб. док. / Ін-т культурології Акад. мистецтв України. Київ, 2009. С. 220–360.
22. Муриан И. Искусствознание и история искусства. Онтологические задачи // Вопросы искусствознания. 1996. № 2. С. 560–568.

23. Мягких С. Искусствоведческая рефлексия в постмодернистском дискурсе : (о некот. пробл. совр. искусствозн.) // Современные проблемы искусствознания : взгляд молодых : сб. ст. по мат. конф. аспирант. и соиск. Гос. ин-та искусствозн., апр. 2014 г. / ред.-сост. Н. Ю. Данченкова. Москва, 2016. С. 12–16.
24. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України від 21 вер. 1999 р. № 1068-XIV, ред. від 06.08.2014, підст. 1253-18. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-14> (дата звернення: 12.07.2018).
25. Про затвердження Інструкції про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України : наказ Мін. культури України № 325 від 13.07.98, ред. від 17.10.2002, підст. z0831-02. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0496-98> (дата звернення: 15.09.2018).
26. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення : пост. КМ України від 26 серп. 2003 р. № 1343 : ред. від 17.04.2013, підст. 233-2013п. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF> (дата звернення: 16.07.2018).
27. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29.06.1995 № 249/95-ВР : ред. від 24.02.2016, підст. 955-19. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 09.07.2018).
28. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. чинний, поточна ред. 14.03.2018, підст. 2289-19. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> (дата звернення: 01.07.2018).
29. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12 липня 2001 р. № 2658-III, чинний, ред. від 16.01.2016, підст. 848-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> (дата звернення: 20.09.2018).
30. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-XII, ред. від 20.01.2018, підст. 2249-19. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/4038-12> (дата звернення: 23.07.2018).
31. Рамкова конвенція Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства : міжнар. док. від 27.10.2005 : док. 994_719, чинний, поточна ред., ратиф. від 19.09.2013, підст. 581-18. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_719 (дата звернення: 24.07.2018).
32. Рябчикова Ф. Д. Тлумачення "предмета музейного значення" та "музейного предмета" як культурних цінностей в українському законодавстві: музеологічний аналіз // Праці Центру пам'яткознавства : зб. наук. пр. Київ, 2015. Вип. 28. С. 36–46.
33. Сидор-Гібелінда О. Доповнення до словника термінів сучасного мистецтва // Сучасне мистецтво. 2012. Вип. 8. С. 304–308.
34. Сидор-Гібелінда О. Доповнення до словника термінів сучасного мистецтва // Сучасне мистецтво. 2013. Вип. 9. С. 135–142.
35. Словник термінів мистецтвознавця-експерта : для студ. спец. 8.02020501 "Мистецтво", спеціаліз. "Мистецтвознавець-експерт, оцінювач" / уклад.: В. А. Сіверс, Б. О. Платонов, Н. І. Кравченко [та ін.]. Київ : НАКККІМ, 2011. 124 с.
36. Тамойкин М. Ю., Тамойкин Д. М. Экспертиза стоимости предмета коллекционирования: универсальный метод определения расчетной рыночной стоимости любого предмета коллекционирования (метод ТЭС). Вильнюс : TamoiKin Inc. (Canada), 2005. 106 с.
37. Цивільний кодекс України : док. 435-IV від 16.01.2003, чинний, ред. від 02.08.2018, підст. 2505-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 22.09.2018).
38. Шман С. Ю. Культурологічні аспекти державної експертизи культурних цінностей в сучасній Україні : дис. ... канд. культ. : 26.00.01 – теорія та історія культури. Київ : НАККІМ, 2013. 192 с.

References

1. Akulenko V. I. (2013). International protection of cultural property and its implementation in the domestic law of Ukraine: monograph. Kyjiv : TOV «VO «Justinian» [in Ukrainian].
2. Bazen Zh. (1994). History of Art History: From Vasari to our days. Moskva: Progress-Kultura [in Russian].
3. Bitajev V. A., Shuljghina V. D. & Shman S. Ju. (2010). Methodological principles of expert research of cultural values: tutorial manual. Kyjiv : NAKKIM [in Ukrainian].
4. Boyko O. V. (2015). Applied art history, or art history in practice. Universum : Filologiya i iskusstvovedenie. 3–4(17). Retrieved from <http://7universum.com/ru/philology/archive/item/2088>. [in Russian].
5. Busel V. T. (Ed.) (2009). The Great Dictionary of Russian Ukrainian Language. Kyjiv ; Irpinj: VTF «Perun» [in Russian].
6. Velflin G. (2009). Basic concepts of art history. Problems of evolution. Moskva [in Russian].
7. Vipper B. (2010). Introduction to the historical study of art. Moskva : Izd. V. Shevchuk [in Russian].
8. Vysheslavskij Gh. & Sydir-Ghibelynda O. (2010). Terminology of Modern Art: Dictionary. Kyjiv [in Ukrainian].
9. Dudenko T. V. (2017). Concepts and attributes of cultural values. Teorija ta istorija derzhavy i prava; istorija politychnykh i pravovykh uchenj. 2. 7–11 [in Ukrainian].
10. Indutnyj V. V., Chernjavska E. V. & Shklijar S. M. (2006). Valuation of cultural values. Kyjiv : AJaKS PRINT [in Ukrainian].
11. Kalashnikova O. L. (2006). Fundamentals of art criticism and valuation of cultural values: textbook. Kyjiv : Znannja [in Ukrainian].
12. Karpov V. V. (2017). State policy in the field of providing services for the examination of cultural values. Visnyk NAKKIM. Kyjiv: Milenium, 2017. 2. 19–26 [in Ukrainian].
13. Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict (May 14, 1954). Gaaga : dok. 995_157 Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_157 [in Russian].
14. Convention on measures aimed at the prohibition and prevention of the illegal import, export and transfer of ownership of cultural property (November 14, 1970) : dok. 995_186 Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_186 [in Ukrainian].
15. Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage of UNESCO (1972) Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089 [in Ukrainian].
16. Kot S. I. (2011). "Cultural Values": concept and term in the context of the return and restitution of cultural objects. Praci Centru pam'jatkoznavsta. 20. 10–26 [in Ukrainian].
17. Lebedeva G. (2001). From the bunch of culture – to the immutability of being. Reflections on contemporary art criticism: theses. Iskustvovznanie. 2001. 1. 123–129 [in Russian].
18. Maksymov S. J. (July 14, 2011). National standards for evaluation: the need for changes and additions: a statement at the round table meeting "Principles of the formation of conceptual approaches to the creation of a system of national standards for valuation of property and property rights" Retrieved from <http://www.vikno.com.ua/altfm/viewtopic.php?p=88375#88375>
19. Bezklubenko S. D. (Ed.) (2008–2010). Art: terms and concepts: encyclopedia: in 2 vol. Kyjiv : In-t kulturologhiji Akad. mystectv Ukrainy [in Ukrainian].
20. Bakanurskij A. Bilyk A. & Dumasenko S. (Eds.) (2017). Art history of the twentieth century: textbook-guide. Kherson. : OLDI-PLJuS [in Ukrainian].

21. Institute of Cultural Studies of the Academy of Arts of Ukraine (2009). International documents: conventions, charter, recommendations on issues of cultural property protection. Pam'jatkoznavstvo: pravova okhorona kuljturnykh nadbanj. Kyjiv. 220–360 [in Ukrainian].
22. Murian I. (1996). Art history and art history. Ontological tasks. Voprosy iskusstvoznaniya. 2. 560–568 [in Russian].
23. Myagkikh S. (2016). Artistic reflection in postmodern discourse. N. Yu. Danchenkova (Eds.), *Sovremennye problemy iskusstvoznaniya : vzglyad molodykh*. Moskva. 12–16 [in Russian].
24. About export, import and return of cultural property: Law of Ukraine dated (September 21, 1999). No. 1068-XIV Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-14> [in Ukrainian].
25. On Approval of the Instruction on the Procedure for Determining the Estimated and Insurance Value of Memorials of the Museum Fund of Ukraine: order of the Ministry of Culture of Ukraine № 325 (1998). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0496-98> [in Ukrainian].
26. On Approval of the Procedure for Conducting State Examination of Cultural Values and Fees for its Implementation: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine (August 26, 2003) No. 1343 Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF> [in Ukrainian].
27. On Museums and Museum Affairs: Law of Ukraine (June 29, 1995) No. 249/95-BP Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
28. On the Protection of the Cultural Heritage: The Law of Ukraine (June 08, 2000) Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> [in Ukrainian].
29. On valuation of property, property rights and professional appraisal activity in Ukraine: Law of Ukraine (July 12, 2001) No. 2658-III Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14> [in Ukrainian].
30. On Forensic Examination: Law of Ukraine (February 25, 1994) No. 4038-XII Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/4038-12> [in Ukrainian].
31. The Council of Europe Framework Convention on the Importance of Cultural Heritage for Society (2005). Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_719 [in Ukrainian].
32. Rjabchykova F. D. (2015). Interpretation of "subject matter of museum value" and "museum object" as cultural values in Ukrainian legislation: museological analysis. *Praci Centru pam'jatkoznavstva : zb. nauk. pr.* Kyjiv. 28. 36–46 [in Ukrainian].
33. Sydor-Ghibelynda O. (2012). An addition to the dictionary of terms of contemporary art. *Suchasne mystectvo*. 8. 304–308 [in Ukrainian].
34. Sydor-Ghibelynda O. (2013). An addition to the dictionary of terms of contemporary art. *Suchasne mystectvo*. 9. 135–142 [in Ukrainian].
35. Sivers V. A., Platonov B. O. & Kravchenko N. I. (Eds.) (2011). *Dictionary of Terms of Art Expert*. Kyjiv : NAKKIM [in Ukrainian].
36. Tamoykin M. Yu. & Tamoykin D. M. (2005). Examination of the value of a collectible: a universal method for determining the estimated market value of any collectible (TPP method). Vilnyus : TamoiKin Inc. (Canada).
37. Civil Code of Ukraine: Doc. 435-IV (January 16, 2003) Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
38. Shman S. Ju. (2013). *Cultural Aspects of State Examination of Cultural Values in Contemporary Ukraine : candidate's thesis*. Kyjiv : NAKKIM [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.11.2018 р.

УДК 7.01

Karpov Victor

Doctor of historical sciences

Head of department of art expert evaluation

National Academy of Culture and Arts Management

ORCID 0000-0002-3446-9187

vvrarpoff@ukr.net

Syrotynska Natalia

Doctor of Art, head of department

of medieval studies and Ukrainian music

M. Lysenko Lviv National Music Academy

ORCID 0000-0001-9542-4574

nsyrotynska@gmail.com

HOMO PARVUS MUNDUS EST: IMAGINATION AS A TOOL OF KNOWLEDGE AND FORMATION OF THE WORLD

The purpose of the article is to identify the essence of the concept of imagination as a tool for knowledge and creation of the world. **Methodology.** The choice of research strategies in the disclosure of the research objectives determined the application of a systematic and integrated approach, as well as comparative and heuristic methods, due to the active development of related scientific disciplines. In this context, we also use the prognostic aspect of the research, involves the formation of new value models and symbols, reflecting the cultural and artistic forms of modern civilization. The use of these research methods contributed to obtaining the own theoretical results. **The scientific novelty** of the research lies in the formulation and development of a certain topic that has not received comprehensive and objective coverage in the scientific dimension and is being studied for the first time. It is validated the idea that the results of understanding the essence of imagination can serve as an essential component in the study of contemporary cultural achievements, as well as in the knowledge of the facets of human consciousness, concentrated in the field of neuroscience discoveries of modernity. **Conclusions.** The development of human culture presented various forms of human influence on the formation of the world. Separating imagination as a literal tool in this process determines the ability to change the world. It is accentuated that it is